

Sedaj pa je ravno v onem kraju meja med slovenskim in nemškim jezikom. Ako bi bilo tudi nekdanj tako bilo, moral bi se na kamnu gotovo tudi nemšk napis najti. Ako bi tedaj tisoč drugih prič ne bilo, že ta ta zadostuje v dokaz, da bila je Koroška nekdanj vsa slovenska. Pozneje se je Slovenska Krajina raztrgala v razne vojvodine, ki obstoje še dandanes; Bavarci so pritisnili v deželo, ter jo počasi ponemčili, nekaj z nemškimi naseljenci, nekaj s tem, da so se domači ljudje nemškega jezika privadili. Slovensko ime in slovenski jezik prišla sta ob veljavo in v zaničevanje po vsi slovenski zemlji, kakor nam je znano. To zaničevanje slovenščine na Koroškem še dandanes ni prenehalo, in slovenski Korošec, strahovan in v manjšini, od nemškega soseda „windischer“ imenovan, nosi še vedno pečat sramote na svojem čelu. Kranjski Slovenci vsaj v primeri s Korošci še svobodno dihaljo, in se čutijo vsaj domačine v svoji deželi. Slovenski Korošci pa so tujci v lastni deželi, ako se nočejo poturčiti — pardon! — ponemčiti. V šolah in uradih se čuje, se ve da, le nemški jezik in če se kak korak na bolje stori, kmalu gré zopet za dva koraka nazaj.

Po slovenskem Koroškem so ponemčena vsa mesta in trgi, celó že večje vasi; še Koroški narodnjaki se poslužujejo v besedi večinoma le nemščine. Kmetje okoli Celovca, vsi Slovenci, so nemško-slovenski utrakvisti, ter so si naredili za domačo rabo neko čudno mešanico med slovenskim in nemškim jezikom. Besede so nemške, oblike in duh jezika pa še slovensk, na primer: „an prif sem mu šribou, pa ni nobene antverti nazaj dau.“ Samo v hribih na Kranjski in Štajarski meji se nahajajo še cele občine, kjer ljudje ne govoré družega jezika ko slovenskega, a tudi tam je zeló popačen.

Koroški Slovenci se odlikujejo pred svojimi nemškimi sosedi z lepšo rastjo, z večjo npravnostjo in večjo pobožnostjo; toda narodno veljavo tlači prevelika mehkota in tolikoletne neugodne razmere storile so jih nemškim sosedom čisto podložne in brezpogumne, akoravno v medsebojnih pretepih še poguma dovolj kažejo. Kar jim je pa vedno največ v kvar hodilo, bilo je in je še pomanjkanje národne inteligencije. Slovenec, prišedši v šole, se je tam večidel tako ponemčil, da je bil „eo ipso“ za svoj narod izgubljen. Kar ponemčevanje še nekoliko zadržuje, so slovenske pridige, mašne bukvice, in v poslednjem času knjige družbe sv. Mohora. V nekaterih krajih berejo tudi „Novice“; „Praktika“ se povsod nahaja. Od onega časa, kar je izhodna Koroška spadala še pod Lavantinsko škofijo, imajo v mnogih hišah še Slomšekove bukve. Razširjanje kakkega slovenskega kmetijskega časnika bilo bi zeló potrebno. Slavnoznani rodoljub Einspieler se je principiélno mnogo mnogo potegoval za svoje slovenske rojake, toda brez praktičnega vspeha. „Kärntner Blatt“ in njegov naslednik, v vsem poštena in dobro vredovana lista, kažete, kako rahlo se mora na Koroškem postopati, da se ne razžali nemška gospôda na slovenskem Koroškem.

Velike gore ločijo Korošce od drugih Slovencev, in njihovo upanje sta le železnica in telegraf; to dvojno sredstvo premaguje hribe in doline, vode in kopno zemljo. Živo trebalo bi železnice, ki so jo namerali Tržačani, namreč od Loke čez Kranj in Kokro na Jezero, Kapljo in Doberlo ves do Vélíkovca. V Vélíkovškem okraji je največ Slovencev, in Doberla ves bila je na blizu središče Koroških Slovencev.

Dežela Koroška je hladna, zdrava, rodovitna, v obče lepa. Visoke gore in krasne doline jo kinčajo.

Naši popotniki, ki so šli slavit spomin Janežičev, so prišli do Vrbe, ki leži kraj Vrbskega ali Celov-

škega jezera. To jezero je 5 ur dolgo in pol ure široko, obdano z majhnimi gorami in lepo ležečimi vasmí. Od Vrbe do Celovca se vozi majhen parobrod po jezeru, ter se mudí pri vseh večih krajih tik jezera. Od Vrbe so se obrnili naši popotniki na južno stran proti Rožni dolini, katera nima zastonj tega imena, kajti zares je krasna. Drava dere po sredi nje, na desnem in levem bregu pa je krasno polje, ki ga obdelujejo marljivi Slovenci. Mnogo lepih vasi je razsejanih po dolgi in precej prostorni dolini. Skoraj vsi imenitnejši narodnjaki in pisatelji Koroško-slovenski so iz Rožne doline domá.

Koroški Slovenci so dobri, priljudni, krotki in gostrežni, zato smo si gotovi, da se gostje raznih slovenskih krajev ondi prav dobro imajo, da so domá med domačimi, „svoji med svojimi“. Zato pa tudi upamo in želimo, da bo Janežičeva svečanost Koroške Slovence tesneje k južnim in izhodnim bratom priklenila. En Korošec, ki je v Ljubljani ostal.

Politične stvari.

Kratek pregled politike Avstrijske od začetka ustaje na jugu do danes.

Da si smo neprenehoma pazljivo sledili ves čas boja na jugu politiko Avstrijsko in marljivo zaznamovali važnejše čine njene, mislimo vendar vstreči bralcem, ako posamezne dogodbe in prikazni nabereмо na nit ali postavimo v vrsto, da bo ta stvar vsakemu bolj jasna, bolj razločna. To storimo brez kritike, vsaj ne vemo, kako daleč smemo po današnji tiskovni svobodi.

Skonca, ko je v Hercegovini počila ustaja, se Avstrijska — enako drugim državam — še zmenila ni za njo. Še le, ko plamen ni le ne brž bil pogašen, ampak čedalje bolj se razširjal, je nastavlil Andrassy uhó. Šel je iz Dunaja ukaz, zapreti meje vsemu vojnemu orodju in ljudém, ki bi hoteli iti na pomoč ustajnikom.

V tem je vnela ustaja se tudi po Bosni na več krajih. Evropske vlade so se stisnile skup in sklenile pritiskati na Turčijo, naj pomiri ustajnike ne toliko z orožja silo, kolikor z lepo besedo, z obljubami, da se bodo vpeljale reforme. Za tajnika Evropskih vlad bil je izvoljen Andrassy, ki je izdelal načrt Turčiji potrebnih prenaredb (reform) ter poslal ga v Carigrad. Nasledek tega je bil ta, da je Turčija izvolila neko „komisijo“, ki je imela preiskavati pritožbe „raje“. Ob enem je dobil general Rodić ukaz prigovarjati v Dalmacijo pribeglim, naj z zaupanjem vrnejo se na svoj dom, ustajnikom v orožji pa, naj se podajo in sprejmo ponudbe Turčije. Al pri obojih prazno delo, povsod je bil odgovor: „rajši smrt, nego nazaj pod Turka“. Nič bolje niso opravili različni Avstrijsko-ogerski uradi pri pribeglih iz Bosnije. Bosniški ustajniki so pričeli ustajo pod zastavo Avstrijsko in klicali: „živio naš car Franc Jožef!“ Ako bi bil Andrassy poslušal ta klic, gotovo bi bilo krvavega boja že konec in Avstrija za eno deželo bogatejša.

Evropske vlade so se blamirale s svojim tajnikom Andrassyem ravno tako v Carigradu, kakor pri ustajnikih; zato je bil pri shodu v Berolinu izbran drug tajnik — Gorčakov, ki pa Angležem ni bil po volji; Avstrija je dobila nalogo žandarja, da zasede Bosno, ako bi se Turčija branila novih predlogov Gorčakovih. Zdaj pa so Turki zmedli štreno, ker je bil sultan Abdul-Adšid s škarjami k preroku poslan, za njim kmalu dvoje ministrov, ki sta bila Turkom sumljiva, da hočeta pogajati se z Evropskimi vla-

dami. V Carigradu prišel je na konja verski fanatizem. Novega sultana Murada V. nihče videl ni, tedaj se ž njim tudi ni dalo pomenkovati in predlogi Gorčakova zgubili so se kakor voda v pesku.

Nastopila je meglena dôba. Nihče ni vedel, pri čem da smo. Govorili so le časniki, katerih je bilo troje vrste: vladni (oficijozni) so taval po tmini, — neodvisni pravični poganjali se za človeške pravice kristjanov, — liberalni ali „Turški“ pa so ščuvali zoper Slované in se dobrikali Turkom. Kar posveti solnce iz Zakopov (Reichstadt) in pokaže Avstrijo in Rusijo zedinjeni, nad njima plava duh Bismarka to zvezo blagoslovajoč. Lepa podoba edinosti, vseč Slovanom in drugim narodom!

Med Magjarom Andrassyem in Prusom Bismarkom Rus Gorčakov — to je Slovanom poročstvo, da to ni zveza zoper Slované — za Turke.

In zopet se vrne zaupanje, razburjeni duhovi se pomiré, le Samo-nemci in Magjari njavkajo in upijejo, da le vojske ne, ker bi bila za Avstrijo največa nesreča. Avstrija si dá osnažiti vojne čevlje in pogleda po sablji, če ni že zarujevela. Liberalna in Magjarska perutnina zleti kviško in zažene velikansk krik.

Vzdignete se Srbija in Črnagora proti Turku. Svet vidi za tem Rusijo in si razlaga reč tako: Evropske vlade so Turčijo prepustile osodi, to je, pogubi, ker ni več za Evropo. Same jo vsled Pariške pogodbe ne smejo pahniti v brezno, na čegar robu že dalje časa stoji, tedaj so zamižale, ko ste Srbija in Črnagora vsled spodbujevanja Ruskega zagnali se nad bolnika na smrt bolnega, da ga pahnete v jamo, ker ti dve državi kot od Turčije odvisni niste vezani po Pariški pogodbi.

Sedaj se je v srca pravičnih ljudi vrnil mir, kajti čeravno so dvomili nad tem, da bi Srbija in Črnagora z ustajniki vred vgnali v priméri ž njima še premočno Turčijo, so vendar mislili, da boste Avstrija in Rusija vtaknili se z mečem vmes, če bi polomesec jel odločno zmagovati. To nado jim je kalilo le to, da se je vlada na Hrvaškem podvzela brž, ko so Srbi in Črnogorci prijeli za orožje, odgnati od meje pribegle v doljno Slavonijo. Nekoliko pomirjeni pa so bili po novici, da je Avstrija zaprla luko Klek, glavno in najkrajšo pot Turkom do Hercegovine. S tem je bila Turška armada v Hercegovini prav na suho djana. Gotovo je to tudi mnogo pripomoglo, da je bil Muktarpaša po Črnogorcih tako do drobnega potolčen.

Kaj pa zdaj? Srbom se, to se ne dá prikrivati, zelo slabo godí, Turki že moré in požigajo po Srbiji in zadnje dni celó na zemlji Hrvaški. Če so Evropske vlade, med njimi tudi Avstrijska, sklenile zvezo le o o tem, da zabranijo mesarsko klanje, bil bi skrajni čas, da se oglasi Avstrija ali Rusija. „Kri ni voda“ — pravi stari pregovor; ali danes laže? Simpatije Jugoslovanov vnanjih je Avstrija po Andrassyevi politiki že zapravila ali hoče tudi pri svojih Slovanih priti celó ob vse zaupanje? Podoba je, če Magjar in Nemec ostaneta gospodarja v Avstriji!

In Rusija? Tudi ona, ki je gotovo bila naslomba, da ste Srbija in Črnogora prijeli za orožje, cinca in cinca in pušča, da Turška zverina vse pokolje in požge! Mar misli, da nesrečne kristijane rešijo Ruski rubeljni?!

Mnogovrstne novice.

* *Vročina v Ameriki.* Transatlantiški časniki poročajo o strašni vročini, ki je vladala iz začetka julija meseca v Ameriki. Tako se piše iz Newyorka od 11. julija: Število onih, ki so včeraj umrli za vnetjem

možganov po solnčni opali (Sonnenstich), bilo je toliko, kolikoršno noben dan preteklih 35 let ne, izvzemši 2. dan julija leta 1872., ko je za to boleznijo umrlo 62 ljudi. Razen kakih 2 ali 3 bolnikov, ki so po včerajšnjih naznanilih bolezen prestali, umrli so vsi drugi. Do 5. ure včeraj popoldne je zdravstveni svet izdal 222 dovoljenj za pogrebe, — gotovo izvanredno veliko število za en dan! — Drugo poročilo iz Washingtona od istega dne poroča: Vročina je tolika, da so se vsa dela morala ustaviti; za solnčno opalo je umrlo 12 oseb, pa veliko jih je še v smrtni nevarnosti. — V Baltimoru se je 11. dne julija policiji naznanilo, da je od solnčne opale zbolelo 40 oseb; 14 jih je že umrlo. Gorkomér R. je oni dan v senci kazal 30½ stopinj. Železniški konji so padali mrtvi na tla. Ker je vročino ponoči še teži strpeti kakor po dnevi, zato spi mnogo ljudi pred hišnimi vrati. — Iz Filadelfije so pisali 10. julija: danes predpoldne zbolelo je mnogo ljudi po solnčni opali; 15 jih je že umrlo. Včeraj opoldne je gorkomér F. kazal 105 stopinj.

* *Abdul Hamid, prihodnji sultan, ni oseba, ki bi kake nade izbujala, da bode kaj bolji, kakor je sedanji sultan.* Učil se ni prav nič, samo to pravijo, da je zdrav in krepak. Vprašanje pa je: ali ne bo Abdul Hamid poprej zbolel, predno opaše Osmanovo sabljo.

* *Kako s plačanjem davkov stoji na Ogerskem, kaže poročilo v „Oesterr. Rundschau“, katero pravi, da je finančno ministerstvo ukazalo iztirjanje vseh davkovskih dolgov v jeseni.* Se vé, da se to tukaj ljudem le smešno zdi. Na dolgu ostali davki znašajo več kot dve tretjini predpisanega celega davka, katerih iztirjati nikakor ni mogoče. Kmet je popolnoma ubožal, mestjani pa so po propadu kupčije in obrtnije večidel tako opešali, da ni misliti na iztirjanje davkovskih dolgov. Najmanj pa se dadó dolgovi od grajščakov in Magjarskih „domoljubov“ iztirjati, kajti na-nje se za spodobnosti voljo ne more tako pritiskati, kakor na kmeta, trgovca in obrtnika. Zato Ogerski plemenitaži tako malo dan danes odrajujejo davke, kakor v poprejšnjem „dobrem starem času“. Kraljevi komisarji, ki imajo nalogo, iztirjati zaostale davke prihodnjo jesen, pač ne bodo mogli izvršiti te svoje naloge. Magjari so na beraški palici kakor mi, le — prevzetnost jim je še ostala!

Naši dopisi.

V Gorici 13. avgusta. — V Gorici!! Kje pa je Gorica? „Vieleicht (sic!) Post Brezovic?“ — Tako sem našel zapisano na zavitku moje zadnje številke „Novic“ na sprednji strani pod besedo „v Gorici“. Na drugi strani pa je zapisano: „Adressat in Oberlaibach unbekannt“. Na marki je pečat „Oberlaibach — Verh-nika 10/8“, na drugi strani poštni pečat „Laibach 10/8 Nachmit. 76.“ Po vsem tem se je nekdo ubogih „Novic“ usmilil in opazko „vielleicht...“ z rudečnikom prečrtal in dvakrat podčrtal in na strani zapisal „Görz“. Tako sem svoje „Novice“ 11. dne t. m. srečno prejel. Godilo se je to meseca avgusta 1876. v — **Avstriji**, kjer se vse državne postave v 10 jezikih izdajajo! — Ta zmešnjava z adresno „v Gorici“ me spominja neke druge menda prevelike učenosti, s katero se neki dopisniki v nekem časniku izkazujejo. Meni so krajna imena in pravilna njih pisava to, kar punčica v očesu. Torej naj mi nihče ne zameri, če napake v pisavi krajnih imen grajam. Znani ste na Goriškem imeni „Sovodnje“ (Confluentia = Coblenz) blizo tam, kjer se Ipava izteka v Sočo, in Mavhinje na Krasu, ne daleč od Nabrežinske železne postaje. Oboje imen ljudstvo določno in stanovitno sklanja kot plurale tantum